Бр 34 У Новом Саду, у петак 14. (27.) фебруара 1914. Година XLIX

„Застава излази сваки дан двапута осим недеље и празника.

Цена је за Угарску, кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље, за један месец 2 круне и 70 потура, а за три месеца 8 круна.

Поједини вечерњи бројеви стају 4 пот.

ЗАСТАВА

(Вечерњи лист.)

Лист српске народне радикалне странке

За огласе плаћа се 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе" налази се у кући Јована Чавића, у главној улици број 6. (први кат).

Поједини вечерњи бројеви стају 4 пот.

Издање „Рада" дион. друштво у Руми.

„Од оца исходјашчаго".

У својој соби у хотелу Панонији, где су одсели сви, који су дошли да бране оптужену словенску браћу и да им пруже душевне утехе, седим и проучавам парнични материјал. Посао колико разгранат, толико и занимљив за једног православног словенског правника. Сам парнични материјал није бог зна како завршен, и држим, да би у нашим приликама био врло лак, па и пријатан посао бранити и одбранити ове сироте невине жртве, које је довела на оптуженичку клупу незаситивост католичког свештенства. Унијатско свештенство у овим крајевима, и по раду своме и по спољашњости својој, не подсећа баш ни најмање на слуге православног олтара божјег. Они су католици не само по догматичном учењу, већ и по своме осећају, једном речи они су се сасвим полатинили. Унијатско свештенство у Румуна, па и у поунијаћеном Жумберку већином носи браду, а ови су сви обријани, да и спољашношћу својом покажу, како они немају ничег заједничког са православном црквом и њезиним свештенством. Поступно латинизирање унијатске цркве остало је до сада незапажено код Угроруса. Промене, које су учињене у спољашњем животу цркве с намером латинизирања, нису биле у стању да изазову отпор и противљење паства. И баш у овоме моменту лежи трагикум унијатства међу Русима.

Унијатска јерархија, видећи, да су иначе доста значајне и знатне промене у спољашњем животу цркве остале у народу незапажене, мислила је, да је дошло време, да се збришу и последњи трагови православља међу Угрорусима. У ту сврху покренута је акција *за сједињење календара и оснивање католичких задруга.*

И то је била она трула даска, на коју је унија стала. Народ је прогледао и тек сад види куда га воде. Он сиромах до сада није ни знао, да он није у клилу православне цркве. Пређашње свештенство држало је народ у заблуди и није учинило ништа, што би могло народу очи отворити. Течајем расправе било је више оптужених, који су искрено изјавили, да су се они увек сматрали „православним хришћанима" и да о унији ни појма имали нису. И то је вероватно, јер у унијатским црквама још и данас не спомињу „светога оца папу", него *„архијереја римског"*, а то народу никада није речено, да је „архијереј римски" **папа**, који противно учењу православне цркве сматра себе Христовим намесником на земљи. Ово је био први покушај за потпуни прелаз у римско католичанство, и тај није испао добро, јер је унијатско свештенство заборавило на онај најјачи фактор у верским питањима: на конзервативизам, који нигде ваљда није тако јак, као баш код Угроруса.

Јучер после подне чујем кораке у ходнику, руски разговор, и одједном закуцаше на моја врата.

Уђоше у моју собу и врло се љубазно поздравише са мном.

Ту сам имао прилике подуже се с тима добрим људима разговарати, те ми се даде прилика, да загледам у њихову душу.

Било их је 7—8 оптужених.

Најинтелигентнији и најразборитији међу њима, Јура Чопик, без већега увода рече ми ово:

— Пан велхоможни! Ми нисмо ни у сну мислили, да ће нам доћи помоћ од наше једноверне браће Срба. Дошли смо да Вам се захвалимо на Вашој доброти и да Вас замолимо, да испоручите наш поздрав целоме српском православном народу, јер видимо да у нашој беди и невољи није заборавио на нас!

Ја сам му одговорио, да је то била наша дужност и да смо ми Срби прави православни хришћани, који не остављамо никога, који нашем срцу бливу стоји, да пропадне а да бар не покушамо помоћи му.

После ове кратке формалности разговарали смо се понајвише о верским питањима. Морам признати, да су многи међу њима тако упућени у црквеним стварима, да сам се томе просто чудио.

Изнећу неколико њихових мисли, да и наша публика види душу тих људи и да их упозна.

Михајл Симулик, младић од 27 година рече: — Ми смо православни, јер су и наши дедови били православни. Вера се не може мењати као кабаница. Ко напусти православље, не може „достати царство небесно". — Ове последње речи је тако исто изговорио као и ми.

Николај Сабо из Изе, један од вођа православнога покрета, који има нешто политичке вештине, брани себе и своје овако: — Нас су обедили, да смо се огрешили о своју домовину, а ми стојимо на обрани и свима ћемо ју силама бранити од непријатеља.

Замолио сам Николаја Сабова, да ми напише то што ми је мало час рекао и он је то на своме језику дословно овако написао: „Нас тутъ обвинили, же ми провинили противо своего роднаго края, за негоже стаем въ оборони и всими силами бранимъ отъ врага."

Јоан Кополовић упитао ме је: шта ради свети отац патријарх? Рекох му, да ми сада немамо патријарха, јер је патријарх умр'о.

„Ја сам мислио — рече — да сте изабрали другог, јер ми је познато, да је свети патријарх пао у воду и да се је удавио".

Пита ме Иван Поповић из Дулфалве: „Колико вас има православних Срба у Венгерској?" — „Па има нас око 500.000 душа", одговорих му ја. — „Нас Руса има 700.000 па ипак немамо осим вере у нашим срцима ничега, док ви имате светог патријарха, владике, манастире и свако „велељепије".

„Па то је због тога, што сте доспели под власт римске цркве", одговорих му ја.

При том ми је јако упало у очи, да није споменуо школе, Матицу, културне и привредне установе, из чега се свакако види, колико је дубоко засађена љубав према цркви у њиховим срцима и да је та љубав управо садржај читавог њиховог душевног живота.

Пре него што се од мене опростише, позва ме Ђура Чопик да им кажем „вјерују", јер желе чути, како то Срби читају у црквама. Морам признати, да сам дошао у неприлику, јер сам се побојао, да ћу негде запети, те ћу се пред овима богомољцима осрамотити. Али нисам имао куд, те почнем по прилици, као оно мој поштовани колега др. Малешевић о Божићу у саборној цркви „возгласно" говорити: „Вјерују во јединаго Бога оца а т. д." Но када сам стигао до члана: „и духа свјатаго господа животворјашчаго, иже од *оца исходјашчаго*" — ове последње речи изговорио сам са нарочитим нагласком — кликнуше моји Руси у глас, да су се затресли зидови моје собе: „иже од оца исходјашчаго" и то су три пута поновили. Зажарених очију, скоро ван себе, у највећем ганису почеше ми љубити руке, па чак и одело и само што ме нису прогласили за свеца.

Нисам ни могао даље говорити од силних израза њихове љубави и поштовања. Јуро Чопик видећи, да ће само себи шкодити, ако ме буду много задржавали од посла, рече: „Пођимо". И одоше утешени, да је њихов бранитељ прави „православни Христијанин". А и ја сам био врло задовољан, што је добро испао испит, коме су ме ови Руси подвргли.

У *Мармарошсигету*, 20. фебруара 1914. год.

Др. Коста Хаџи.

Политички записи.

Карловачки дахија Стилиновић „прославио се", кад је *забранио српској народној радикалној странци у Карловцима да приреди народну забаву и наредио, да се организација српске народне радикалне странке сместа растури.* Против овог безакоња уложен је призив на жупанијску област у Вуковару, али још није стигло решење, иако је Стилиновићева одлука незаконита. То је најбољи доказ, какве прилике владају у Хрватској и Славонији под уставном владавином хрватско-српске коалиције. И спљетска „Слобода" се жали на садашњу коалицијонашку владавину, јер иако је комесаријат укинут већ пре два месеца, том је листу још увек забрањен улазак у Хрватску и Славонију. Спљетска „Слобода" пита: хоће ли се када овај шкандал свршити?

*

Политичка општина у Спљету послала је приликом прославе годишњице ослобођења Битоља тамошњој општини књигу о Диоклецијановој палати. После три месеца враћена је књига у Спљет, јер да се није могла доставити адресанту. Пошиљка је враћена из Земуна, јер таме још не знају, да постоји један град у Србији, који се зове Битољ и који је Спљету мио и драг — вели спљетска „Слобода".

Догађаји на Балкану.

Устанак у Северном Епиру.

Из Јањине јављају, да у срезовима Кимаре, Аргирокастрона и Делвина покрет за независношћу Северног Епира узима све више маха. Становништво у Кимари званично је прогласило своју независност. Грађански одбор у Аргирокастрону узео је власт у своје руке. Од јуче се у читавом срезу вију револуционарне заставе. О устанку у Северном Епиру јављају из Атине: На челу усташих чета стоји бивши официр у грчкој војсци Спиромилос. Образована је усташка влада, у којој су бивши грчки министар Зографос и епископи аргирокастронски, коњички и горички. Грчка влада настојава, да вође тога покрета задржи од преухитрена корака, али до сада без успеха. Епирци нису сигурни за свој живот и имовину од арбанашких чета, те с тога чине припреме да их и не пусте у своје крајеве. Ипак се држи, да опћи покрет у пограничним крајевима неће избити дотле, док не стигне одговор великих сила на изјаву грчке владе у питању јегејских острва и јужне албанске границе.

Повлачење грчких трупа из Епира.

Грчки генерал мајор Папулас стигао је у Горицу, да се споразуме са холандским жандармеријским официрима у ствари повлачења грчких трупа из Горице. Држи се, да ће то бити од недеље. Грчке трупе се повлаче постепено. Оне неколико дана проведу заједно у дотичном месту са арбанашком жандармеријом и тек када се увере, да је арбанашка жандармерија у стању, да држи ред и штити грађанство, онда се повлаче. Опће је мишљење, да арбанашка жандармерија неће моћи преузети сва места и крајеве, те ће грчке трупе морати да остану дуже него што намеравају.

Албанија.

Јуче је Есад паша био код министра Берхтолда, а затим је министар примио и остале чланове арбанашког изасланства. Сутра ће их по свој прилици примити на аудијенцију краљ у

Шенбруну. — У Елбасану су Арбанаси заробили два Американца и одвели их у планине. Траже за њих велики откуп. Да неће тако што бити и са новим „владарем“?! — Муслимани Арбанаси силно су озлојеђени, што је осуђен на смрт турски мајор Бећир бег, који је хтео да изведе преврат. Међународна контролна комисија није смела да изврши ту пресуду, јер би у том случају избио отворен устанак. Бећир бег и другови му пренесени су из Валоне у Скадар, јер су их Арбанаси хтели силом да ослободе. Из Валоне донесени су на пароброду у Синђин, а одатле су на колима уз пратњу коњице и 20 француских војника пренесени у Скадар. Арбанаси су мрко погледали тај спровод и тешко да ће Бећир бег још дуго бити у скадарској тамници.

Српски новаци.

У народној скупштини изјавио је војни министар Стефановић, да се први војни позив налази још у стању мобилизације. Биће коначно демобилизован тек при крају априла, када ће овогодишњи новаци бити толико извежбани, да могу преузети обављање пограничне службе.

Питање јегејских острва.

Из Цариграда јављају, да се турска влада нада, да ће се с Грчком непосредно моћи споразумети у питању јегејских острва. Међутим Грчка неће ни да чује о томе. — Младотурци изјављују, да ће турски сабор једногласно протестовати против тога, што су острва Хијос и Митилена додељена Грчкој. Слаба им вајда од тога.

Каква је слобода штампе у Босни?

Уредника „Српске Ријечи“ осудио је окружни суд у Сарајеву на два месеца затвора због неких заплењених чланака. Врховни суд је ту казну повисио на четири месеца, јер државни одветник није био задовољан са пресудом окружног суда. Заплењени чланци се тичу балканских догађаја. Ово је највећа казна, откако је у Босни уведен устав и „слободна“ штампа!

Српске забаве.

— Српско црквено певачко друштво „Јавор“ и читаоница у Сентандреји приређују у недељу, 16. фебруара о. г. у просторијама гостионице Лазе Хужвика забаву с игранком. Улазак бесплатан, а добровољни се прилози примају са захвалношћу. Програм се састоји из седам одабраних тачака. Гђца Анка Љубојевић пева „Ат му седи нане“, Светозар Милуш и Милан Лацковић (Привредникови шегрти) народну песму, а остале песме мушки збор певачког друштва „Јавор“. — Српско црквено певачко друштво у Чуругу приређује у корист савеза српских певачких друштава 16. фебруара забаву са концертом и дилетантском представом. Соло пева гђца Анђа Јанковић, монолог приказује Ђорђе Рајков, женски и мешовити лик певају по две песме. Завршна тачка је шаљива игра „Љубоморне жене“. — Српска занатлијска певачка задруга у Земуну приређује народну забаву с игранком, позоришном представом и шаљивом поштом 16. фебруара у просторијама Гранд-Хотела. Приказиваће се лакрдија „Женске сузе“ од М. Димића. — Српска читаоница у Јасеновцу приређује у недељу, 16. фебруара (1. марта) о. г. у просторијама хотела Портартура забаву. Марко Ћириловић декламоваће „Ноћну сјету“ од Змаја а дилетанти и дилетанткиње приказаће „Хасанагини цу“ од Алексе Шантића. Приказују гђа Милица Марић, гђце Боса Грунчић, Даница Валтер, Нада Грунчић, Милка Радуловић и Г. Ћириловић г. г. Л. К, Јово Шкара, Павле Каран, Вујнић, Шарић и Микић.

Читуља.

Из Сомбора јављају, да је тамо умр'о Захарије Г. Стојковић, трговац, после кратког и тешког боловања у 70 години живота свог. Покојник је уживао леп углед у Сомбору и околини. Његову смрт оплакују деца: Никола, Јелена, Јоца, Ненад, Обрад, Катица и Немања, снаха, зет и остала родбина. Ожалошћенима желимо утехе, а покојнику лака била земља и вјечнаја памјат! — У Бати код Будимпеште умрла је 8. (21.) фебруара ове год. честита старица Петра Петровић, рођ. Милован, у 70 години живота свог. Покојница је била ваљана и вредна Српкиња. Оплакују је петоро удомљене деце, међу њима и честити бременски учитељ, Ђока Петровић. Ожалошћенима желимо утехе, а покојници лака била земља и вјечнаја памјат.

Несрећа на железничкој прузи.

Чобанин Љубан Зундановић из Шумберка, за време ове зиме ранио своје овце на пустари код села Великог Народа (Нађњарад) близу железничке пруге. Ујутро рано овце му се са торине крену и нађу на железничку пругу. Међутим је железнички воз ишао од Мохача, па пошто чобанин није се одмах нашао код својих оваца, да их отера испред железничког воза, почео их је воз трти и мрцварити, да су некој овци точкови одсекли главу, некојој ноге и тако је погажено 65 комада оваца. Овај грозни случај доносимо нека послужи за поуку оним чобанима, који се баве са својим овцама близу железничке пруге.

Кратке вести.

— У анилинској фабрици у Берлину од експлозије погинуло 10 особа, седам особа тешко и 2 лако рањено.

— Код Верешђхазе (близу Вацa) радници нису приметили при везивању електричних жица да су у вези са струјом, која је убила 7 рицу радника.

— У ноћи између понедељника и уторника напали су неки младићи у Штрасбургу три подофицира. Један младић рањен је сабљом, а остали су се разбегли. Од подофицира рањен је један ножем.

— При градњи у царском двору у Цариграду, срушио се зид, који је убио 5, а ранио 2 радника.

— Железнички промет између Француске и Португалије обустављен. Путници, који су се у соботу кренули из Лисабона, стигли тек јуче. Они причају, да су штрајкачи бацили у ваздух један железнички мост и прекинули телефонску и телеграфску везу.

— У Штрасбургу су на дневном реду сукоби између војника и грађана. Нападачи су грађани. У понедељак су напали једног војника на стражи и истукли га, па се онда разбегли. Једног војника напали су на улици, премлатили га и побегли. У суботу су једног војника убили ножем на улици.

— Жена Раде Девића у Крчедину родила је тројке: једног мушкарца и две девојчице. Деца су већ крштена и сва су жива и здрава.

Брзојави „Застави“.

Стигли 14. фебруара.

„Вардару“ забрањено излажење.

Београд. Листу „Вардару“, који је излазио у Скопљу, забранио је министар унутрашњих дела даље излажење због писања, којим је шкодио једнодушној српској акцији у новим крајевима.

Нов српски зајам.

Београд. (Р.) Ових дана ће српска влада расправљати питање о закључивању новог државног зајма од 400 милијона динара. Тај зајам биће употребљен на поправку топова, искварених употребом у првом и другом балканском рату. Зајам ће бити закључен такође у Француској и код исте финансијске групе.

Дунавски мост између Србије и Румуније.

Београд. (Р.) Краљ Петар је потписао указ, којим овлашћује министра председника, да може поднети народној скупштини законски предлог о конвенцији за грађење моста на Дунаву између Србије и Румуније.

Зачкољице.

Београд (Б.) Аустријска влада је известила српску владу, да од сада неће дозволити да српски посланик у Бечу и особље тог српског посланства уводе без царине ствари за личну потребу посланика и посланственог особља. Као одговор на то, српска влада је тако исто ограничила слободан увоз за београдско аустроугарско посланство.

Балкански уговори.

Београд (Р.) Министарство спољних послова издало је у елегантном издању књигу, у којој је објављен потпун текст записника са конференција у Букурешту, а тако исто цео букурешки уговор од 28. јуна 1913. године. Поред тога је у књизи објављен и српско-црногорски споразум од 30. октобра 1913. год. и српско-грчки од 3. (16.) августа исте године.

Непокретности у новим српским крајевима.

Београд. (Р.) Српско министарство правде израдило је уредбу о премеру, попису и процени непокретности у новоослобођеним областима Старе Србије. О тој уредби решаваће министарски савет кроз три, четири дана. Уредба има 50 чланова. Предвиђено је, да се сав посао око премеравања и пописа земљишта има свршити до краја ове године.

Нова поштанска зграда у Београду.

Београд. (Р.) По наредби министра грађевина отпутовао је у иностранство архитекта министарства грађевина, Момир Коруновић, да разгледа унутрашње уређење зграда поштанских и телеграфских у разним местима, да би се после према томе, што буде видео, могла подићи у Београду слична модерна зграда за пошту и телеграф.

Трагање за атентаторима дебрецинског атентата.

Черновице. Истрагом се испоставило, да је Мандасеску показивао у хотелу леопардово крзно. Оба атентатора су артисте. Држи се да има разграната организација, а атентатори су били само извршиоци. Из Дурохоја јављају, да су атентатори тамо били стигли у друштву једне женске, али су у понедељак нестали без трага.

Букурешт. Полиција живо трага за онима, који су извршили атентат у Дебрецину. Она држи, да атентатори нису Румуни, него Грци, који су набавили румунске пасоше.

Изјава румунског арадског владике.

Будимпешта. Арадски румунски владика Јован Пап изјавио је, да нема Румуна претераних, него такове могу да створе прилике. У Угарској нема домољубивија народа од Румуна.

Епирска автономија.

Атина. Епироте прогласили независност и образовали автономну владу, чија се власт протеже и на делвински срез Епироте се спремају за рат са Албанијом. Грчка влада немоћна да угуши покрет.

Побуна на Первијском полуострву.

Валенсија. Генерални штрајк траје. Све радње затворене. Између полиције и усташа дошло до крвава сукоба. Многи су рањени.

Мадрид. Из Португалије нема много вести. У Лисабони експлодирале бомбе на двема железничким станицама. Људских жртава није било. Извршено је више атентата на железничке воводе.

Успех руског крилатића.

Петроград. Сикорски прелетео за 2 сата и шест минута са 8 путника у висини од 1000 метара од Петрограда преко Гочине до Царског Села и натраг. То је највећи крилатићски успех до сада.

Одговорни уредник:
МИТА КЛИЦИН.

СИЈЕНА

доброга на вагоне може се добити код: 165 3—3
Д. Цекића, — *Брод на Сави*
експорт сијена и сламе.

За своју
КАСАПСКУ РАДЊУ
потребујем дечка за шегрта, који у радњу ступати може одмах. **Милан Николић, Н. Сад главна улица.**
253 2—3

З ЈУТРА добро нађубрене увугарене земље на Сајлову са салашем заједно и 5 јутара на исто место мало даље, издајем на више година под аренду.
Коста Јосифовић
278 1—2 Нови Сад.

Штампарски машиниста! Српској Манастирској Штампарији у Сремским Карловцима потребан је вешт млађи машиниста, који ступати у радњу може одмах. 272 1-3

На знање! Пољопривредницима!

У варошици Наталинцима округ крагујевачки (Србија) имам у једном комаду груписано 35 ланаца плодне ораће земље за сваки цељ погодне, коју би дао вредном ратару на више година на поле. Које вољан ову земљу узети нека се јави мени у Наталинце или Васи Николићу хотелијеру код „златног анђела“ у Београду. Жељезницом путује се од Београда до Паланке а оданде колима траје пут 1 и по сат. 276 1-3

М. Здравковић, сопственик
трговац Наталинци (Србија).

Штампа штампарија бр. Српске Манастирске Штампарије у Новом Саду.